

صاحب امتیاز: موسسه فرهنگی هنری صاد
مدیر مسئول و سردبیر: محمدرضا شفیعی
دبیر تحریریه: امیر افشار فتوحی
صفحه‌آرا: مهدی صالحی طاهری

www.sabanevpaper.ir
@sabanevpaper.ir

تهران / خیابان آیت الله مدنی / کوچه خجسته منش / شماره ۵
تلفن: ۶-۷۷۵۸۲۴۲۲ فکس: ۷۷۵۴۸۲۴۵
چاپ: شهر چاپ خراسان / توزیع: نشر گستر امروز

گفت‌وگوی
صبا با سیدجلال
اشکذری کارگردان
فیلم «رخ نیلو»

نقد قدرت و فساد در بخش خصوصی سینما، کار آسانی نیست

آیا این ملاحظات باعث شد در فرآیند نگارش و تولید دچار خودسانسوری شوید؟

واقعیت این است که بله، چنین ملاحظاتی وجود داشت. در مرحله اول ارشاد فیلمنامه را رد کرد و من مجدد فیلمنامه را بازنویسی کردم و برخی بخش‌ها تغییر کرد. حتی پایان بندی اولیه فیلم تلخ‌تر از نسخه فعلی بود و اتفاقات دیگری در نظر گرفته شده بود که در روند اصلاحات تغییر یافت. با این حال، با وجود تمام این محدودیت‌ها، فکر می‌کنم حرف اصلی فیلم زده شده و جهان اثر به گونه‌ای طراحی نشده که دچار کم‌کاری در بیان موضعش باشد. شاید اگر دست ما بازتر بود، تیغ نقد تندتر می‌شد و فضای ملتپه‌تری شکل می‌گرفت، اما در همین چارچوب هم تلاش کردیم روایت صادقانه‌ای ارائه دهیم.

ساخت فیلم با مضامین فساد و نقد قدرت در سینمای ایران چه چالش‌هایی دارد؟

این دشواری‌ها در همه جهان وجود دارد، چون قدرت و ثروت در سینما تأثیرگذار هستند، اما در ایران ابزار سینما واقعاً فرصت مناسبی برای نقد اجتماعی و سیاسی است و وقتی فیلم حرف مردم را بیان کند، می‌تواند آغازگر گفتمان اجتماعی شود و حتی راهکارهای تازه‌ای را معرفی کند. این دشواری‌ها در مقام تهیه‌کننده و کارگردان مشکلات خاص خود را دارد و اگر فیلم پشتوانه نهادی داشته باشد، شاید ارائه نقد راحت‌تر باشد، اما همان فضای نهادی محدودیت‌هایی ایجاد می‌کند. در بخش خصوصی هم وقتی بودجه شخصی صرف می‌شود، فشار و ملاحظات خاص خود را دارد، با این حال اگر فیلم‌ساز دغدغه واقعی داشته باشد، می‌تواند حرف‌های جدی بزند و اثرش مثبت باشد.

اگر فضای بازتری برای تولید داشتید، چه تغییراتی در فیلم ایجاد می‌شد؟
قطعاً اگر دست ما بازتر بود، می‌توانستیم جزئیات پرونده‌ها و اتفاقات اجتماعی بیشتری را در فیلم بیاوریم، حتی شاید ده تا پانزده دقیقه اضافی که به بخش‌های واقعی پرونده‌ها و عمق فساد و اثرات آن بر جامعه پرداخته می‌شد. با بودجه محدود، فیلم در ۲۹ جلسه ساخته شد، در حالی که اگر زمان بیشتری داشتیم شاید این روند در ۴۰ جلسه انجام می‌شد و اثر نهایی دست‌خوش تغییرات بیشتری می‌شد. با این حال، با وجود تمام محدودیت‌ها و خودسانسوری‌ها، از بازخورد تماشاگر راضی هستیم، اما همیشه حسرت بخش‌هایی که می‌توانست آزادتر و عمیق‌تر روایت شود همراه من است.

فیلم «رخ نیلو» پس از اکران در جشنواره فجر چهل و سوم با عنوان «ممنوع الخروجی»، اکنون با نام «رخ نیلو» روی پرده سینما رفته است. سیدجلال اشکذری، که هم‌زمان تهیه‌کننده، کارگردان و نویسنده اثر است، در گفت‌وگو با ما از دلایل تغییر نام، چالش‌های ساخت یک پروژه خصوصی با محور فساد و بی‌عدالتی و ملاحظات کلی که حتی پایان بندی فیلم را تغییر داد، سخن گفته است.

مهدیه مالکی
گفت‌وگو

دغدغه اصلی شما چه بوده است؟

در ذهن من گفتمانی مبتنی بر فسادستیزی و عدالت‌محوری وجود داشت، اما تلاش کردم این گفتمان در دل قصه حل شود و به شکل مستقیم و شعاری مطرح نشود. برایم مهم بود که شخصیت‌ها مابه‌ازای بیرونی داشته باشند و تماشاگر آن‌ها را دور از ذهن یا غیرواقعی نبیند. معمولاً وقتی به سراغ فیلم‌های اجتماعی با موضوع فساد می‌رویم، تمرکز بر خود پرونده و مناسبات قدرت است، اما من ترجیح دادم زاویه دیدم را تغییر دهم. همان‌طور که در آثار قبلی‌ام درباره جنگ، مستقیماً وارد میدان نبرد نمی‌شدم و بیشتر به پشت‌بینه و اثرات جنگ می‌پرداختم، در این فیلم هم سراغ اثرات فساد رفتم. در فیلم می‌بینیم که چگونه یک فساد، پیش از هر چیز، زندگی افراد خانواده را تحت تأثیر قرار می‌دهد و حتی مانع رسیدن دو نفر به هم می‌شود. این اتفاق نمادی از جامعه است؛ اینکه فساد فقط یک پرونده حقوقی نیست، بلکه خانواده‌ها و روابط انسانی را هم درگیر می‌کند. ما معمولاً می‌بینیم که متخلفان دستگیر می‌شوند، اما کمتر به اثرات آن بر خانواده‌ها و جامعه فکر می‌کنیم و تلاش ما روایت همین بخش کمتر دیده شده بود.

در زمان نمایش فیلم، برخی نقدها مطرح می‌شد مبنی بر اینکه موضوع ملتپه است اما فیلم با احتیاط از کنار آن عبور کرده است. با این نقد موافقت می‌کنید؟

شاید می‌شد فیلم را ملتپه‌تر و تندتر ساخت و نقد صریح‌تری مطرح کرد، اما باید شرایط تولید را هم در نظر گرفت. این فیلم یک پروژه کاملاً خصوصی بود و اگر یک نهاد رسمی پشت کار قرار داشت، شاید امکان بیان صریح‌تر فراهم می‌شد، ولی در بخش خصوصی ناچارید احتیاط کنید، چون خطر توقیف یا متوقف شدن پروژه وجود دارد و پشتوانه‌ای برای حمایت نیست. حتی برخی فیلم‌هایی که توسط نهادها تولید شده‌اند هم دچار توقیف شده‌اند، بنابراین طبیعی است که حساسیت بیشتری وجود داشته باشد.

فیلم شما سال گذشته در جشنواره با عنوان «ممنوع الخروجی» معرفی شد اما اکنون با نام «رخ نیلو» اکران می‌شود، چرا نام فیلم تغییر کرد؟

پروانه نمایش را با همان عنوان «ممنوع الخروجی» دریافت کردیم و حتی بخشی از تبلیغات اولیه نیز با همین نام انجام شده بود. طبیعی بود که تمایل داشته باشیم همان عنوان حفظ شود، چون بخشی از مخاطبان فیلم را با آن نام می‌شناختند و تغییرش به معنای شروع دوباره مسیر تبلیغاتی بود، اما در ادامه از سوی وزارت فرهنگ اعلام شد که نسبت به عنوان فیلم اعتراضی مطرح شده و در نهایت با تعامل و گفت‌وگو به این نتیجه رسیدیم که تغییر نام انجام شود و فیلم با عنوان «رخ نیلو» ادامه مسیر بدهد. انتخاب نام برای فیلم واقعاً کار دشواری است، چند گزینه مدنظر داشتیم و بعد از مشورت با دو نفر از دوستان، در نهایت به «رخ نیلو» رسیدیم.

آیا «رخ نیلو» یک دغدغه شخصی برای شما محسوب می‌شود؟ چه شد که به سراغ این موضوع رفتید؟

علاقه شخصی من سال‌ها بیشتر معطوف به فضای دفاع مقدس و روایت‌های مرتبط با آن بوده و در چند اثر قبلی‌ام هم در همین حوزه کار کرده‌ام، اما همیشه تمایل داشتم در حوزه اجتماعی هم فیلم بسازم. واقعیت این است که تولید آثار دفاع مقدس به لحاظ مالی پرهزینه است و بدون حمایت جدی نهادها، کیفیت کار آسیب می‌بیند، ولی فیلم اجتماعی فضای گسترده‌تری دارد و امکان پیدا شدن سرمایه‌گذار وجود دارد. به همین علت تصمیم گرفتم این فیلمنامه را با بخش خصوصی پیش ببرم. البته پیش از ورود به بخش خصوصی به برخی نهادها ارائه دادم و مذاکراتی هم انجام شد، اما روند طولانی شد، مدیریت‌ها تغییر کرد و در نهایت به نتیجه نرسید و تصمیم گرفتم مستقل و با سرمایه شخصی کار را جلو ببرم چون معتقدم فیلمساز نباید متوقف شود.

برخی مخاطبان معتقدند با وجود طرح مسئله فساد و بی‌عدالتی، آنچه در فیلم پررنگ‌تر است درام اجتماعی و روابط انسانی است.

